

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

Toen zeide Hij tot hen: Mijn ziel is geheel bedroefd tot de dood toe; blijft hier en waakt met Mij!

Mattheüs 26:38

Misschien hebt u wel eens een sterven-de gezien die aangegrepen was door de benauwdheid van de dood, met ogen vol angst en eindeloos bedroefd.

Welnu, zo was het gelaat, zo waren de ogen van de Borg, toen Hij ging betalen wat Hij niet.geroofd had. In die bange nacht van Gethsémané. Alle rust is verdwenen! Hij, die anders in alle moeilijkheden Zijn discipelen troostte, die rustig kon slapen midden in de storm, die hen verdedigde tegen-over alle vijandschap en verleiding. Hij ziet hen nu smekend aan en vraagt hun medeleven in Zijn dodelijke droefheid: blijft hier en waakt met Mij!

Hij, die de eenzamen heeft opgezocht en in hun wanhoop heeft gesterkt, Hij kan nu Zelf de eenzaamheid niet verdragen: blijft hier en waakt met Mij!

O, hier is Hij waarlijk mens, ons in alles gelijk geworden. Maar zonder zonde!

En omdat Hij mens is in de meest volle zin van het woord, maar dan mens zonder zonde, mens met een reine ziel, doorvoelt Hij oneindig veel sterker en scherper dan welk ander mens ook, die verschrikking van het lijden, dat op Hem aankomt, dat Hij onweerstaanbaar naar Zich toe ziet komen. Och, wat stamelen wij over de benauwdheid, die de Borg het bloedig zweet in de hof heeft uitgeperst?

Als we het peillood laten zakken in deze oceaan van lijden: geen bodem! Hier is de hel, die op Hem afstormt met al haar duivelse machten. Huiveringwekkend! Hier is de diepe

duisternis van de dood, die met haar zwarte schaduwen Hem beklemmt. En in dat alles en achter dat alles: de vloek Gods tegen de zonde, zoals die vloek ongedeeld, in volle zwaarte rustte op heel het van God afgevallen mensengeslacht!

Nu zullen allen zich tegen Hem keren: de duivel, de mensen! Maar ook: de Vader! Zijn eeuwige Vader! Die Hij liefhad met geheel Zijn hart, met geheel Zijn ziel, met geheel Zijn verstand en met geheel Zijn kracht!

En toch: ook de Vader keert Zich tegen Hem! Want hoewel zonder zonde, is Hij tot zonde gemaakt. De wet vervuld in al zijn delen, en toch: onder de vloek der wet! Nu zullen al Gods golven en baren over Hem heengaan. Nu zal Hij, als de Middelaar, gedoopt worden met die vreselijke doop, die Hem vroeger reeds perste: hoe word Ik geperst, totdat het volbracht zij!

Nu gaat Hij de pers alleen treden! Helemaal alleen! Eindeloos alleen! Hier worden mensen, hier worden wij allen opzij gezet! Zelfs de besten van de besten kunnen niet één uur met Hem waken. Tevergeefs zoekt Hij troost, meeleven bij Zijn keurbende, die Hem in deze donkere nacht in de steek laat, moest laten, krachtens een Goddelijk moeten!

Gezegende Brudegom, Die bloed zweet: Ge ziet het toch: Uw bruid slaapt! Zoudt Ge haar maar niet laten varen, loslaten voor eeuwig! Ze heeft het meer dan verdiend!

Maar nee! Hij neemt de lijdensbeker over uit de hand van Zijn Vader: Uw wil geschiede! Een beker, tot de rand toe gevuld met vloek, met toorn! Zonder één druppel liefde! Zijn zweet wordt bloed! Mijn Vader, indien het mogelijk is, laat deze drinkbeker Mij

voorbijgaan! Nog eens: als we het peillood laten zakken in deze oceaan van lijden: geen bodem! Maar ook: als we het peillood laten zakken in deze oceaan van liefde: geen bodem!

Hij heeft de beker uit de hand van Zijn Vader aanvaard en Hij zal haar leegdrinken tot de laatste druppel. En Hij weet voor wie Hij het doet! Hij weet het volkomen! Hij wist het van eeuwigheid! Voor moedwillig gevallen zondaren, voor vijanden, voor goddelozen, voor vloekwaardigen. Voor mensen die, zelfs na ontvangen genade, niet één uur met Hem kunnen waken.

Hij heeft de lijdensbeker aanvaard en Hij zal die leegdrinken tot de laatste druppel. En Hij weet voor wie Hij het doet! Voor Zijn bruid, die Hij heeft liefgehad met een eeuwige liefde! Voor allen, die Hem van de Vader gegeven zijn als loon op Zijn arbeid, die Hij nu gaat volbrengen.

Gods recht moet gehandhaafd, God sdeugden verheerlijkt! En daarom: de beker moet worden gedronken! En daarom: Zijn bruid wordt verlost! Gezalgd! Aan Hem verbonden! Met Hem verenigd!

Om de arbeid Zijner ziel zal Hij het zien! En verzadigd worden!

Hoe onzegbaar vreselijk moet het zijn als we zelfs eens de beker van Gods verdiende toorn moeten drinken. Wij zouden ze tot in eeuwigheid niet leeg krijgen!

Leerden we het de Heere al gewonnen geven? Uw doen is rein, Uw vonnis gans rechtvaardig! De vloekbeker aan de lippen? Maar nee! Laat de beker in de handen en aan de mond van de Man van smarten! En laat uw geloofsoor de woorden uit Zijn mond opvangen tot uw eeuwige verwondering: Ik voor u, daar gij anders de eeuwige dood hadt moeten sterven.

Ds. Vlietstra

Van de administratie

Kort voor het verschijnen van nummer vijf van ons blad, zijn de acceptgirokaarten verstuurd voor het betalen van het abonnementsgeld. Ook dit jaar is de abonnementsprijs gelijk gebleven aan die van vorige jaren. Als we zouden kijken, wat een jaargang Bewaar het Pand in werkelijkheid kost, zouden wij uitkomen op een jaarlijkse prijs van f 35,-. Gelukkig hebben wij nog abonnees, die boven het abonnementsgeld van f 10,- een gift over maken, zodat wij verleden jaar ook weer alle kosten voor ons blad konden betalen. Wij hopen, dat het dit jaar ook weer het geval zal zijn.

Tevens ontvingen we in de afgelopen veertien dagen naast giften voor ons blad, ook nog een gift van f 70,- bestemd voor de school te Dundas in Canada. Deze gift was afkomstig van

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk.
Verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren.

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Copie voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar: Ds. A. van Heteren, Voordijk 247, 2992 AL Barendrecht, telefoon 0180-613069.

ADMINISTRATIE:

P.J. Boers, Bergstoep 46C, 2959 AC Streefkerk.
Telefoon: 0184-669116.
postrek. 70.43.50 t.n.v. Stichting Bewaar het Pand te Streefkerk.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar.
Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.
Advertenties f 0,60 per mm met een kolombreedte van 6 cm.
Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van iedereen die niet op de gebruikelijke manier kan lezen uitgegeven op groot-letter of via de Electronische Postbus. Informatie en opgave: CBB, Christelijk Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden, Postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

de jeugdvereniging van Rotterdam-Kralingen. Hiervoor namens het schoolbestuur van harte bedankt. Ook mochten wij nog vijf nieuwe abonnees verwelkomen. Met hartelijke groeten,

P.J. Boers

Van de redactie

Inhoud

In deze aflevering treft u een aantal vervolgartikelen aan. Ds. Kievit schreef een eerste artikel over de prediking in de oude Christelijke Gereformeerde Kerk. We plaatsen ditmaal een meditatie van Ds. M. Vlietstra.

Ontmoetingsdag

De komende ontmoetingsdag zal D.V. gehouden worden zaterdag 6 mei in de Chr. Geref. Kerk te Werkendam.

's Morgens zullen spreken Ds. K. Visser en Ds. B.L.C. Aarnoudse.

's Middags zal gesproken worden door Ds. M. Vlietstra en Ds. M.C. Tanis.

Biddag voor gewas en arbeid

De jaarlijkse biddag voor gewas en arbeid ligt weer achter ons. Vanouds waren de bededagen ook boetedagen. Gezien alle verontrustende ontwikkelingen in ons land is er oorzaak genoeg tot verootmoediging en schuldbelijdenis. Er is een overschot op de be-

talingsbalans, het lijkt dus goed te gaan. Anderzijds zijn er in toenemende mate erge zonden en grove overtredingen van Gods Wet. We denken aan de wetgeving rondom abortus en euthanasie. De gedachte is geuit dat er vanwege overbevolking abortus gepleegd zou moeten worden op monogootjes en indien zij toch geboren zijn dat er dan euthanasie mogelijk moet zijn. Huiveringwekkende denkbeelden, lijnrecht tegen Gods Woord. We denken ook aan het zogenaamde homohuwelijk en adoptie door homoparen. Godslasterlijke zaken worden toegelaten en niet verboden door de overheid. De regering zou palliatieve zorg moeten stimuleren, pijnbestrijding, stervensbegeleiding en pastorale zorg dienen aangewend te worden. Er is veel zinloos geweld. Het internet vormt een groot gevaar.

Moge de smeking van Daniel opstijgen: "Wij hebben gezondigd, en hebben onrecht gedaan, en goddelooslijk gehandeld en gerebelleerd, met af te wijken van Uw geboden en van Uw rechten. En wij hebben niet gehoord naar Uw dienstknechten, de profeten, die in Uw Naam spraken tot onze koningen, onze vorsten en onze vaders. En tot al het volk des lands." Alleen in die weg is er verwachting voor land en volk van Nederland.

AvH

John Brown – "Christus, de Weg, de Waarheid en het Leven" (32)

Een christen kan zo zwak en dodig zijn dat hij niet eens zuchten kan over zijn dodigheid. Hij heeft nauwelijks verlangen om van die dodigheid verlost te worden. De vraag is dan ook hoe Christus in zo'n neergezonken toestand gebruikt moet worden.

Ds. Brown geeft uitnemende raadgevingen aan zulke neergebogen zielen. Allereerst toont hij aan hoe deze zieletoestand ontstaan kan zijn.

Ten tweede hoe Christus het Leven voor de ziel van zo'n persoon is.

Ten derde hoe de gelovige Christus in zo'n geval moet gaan gebruiken.

Ten vierde beantwoordt Ds. Brown enkele vragen die over dit onderwerp gaan.

Oorzaken van dodigheid

Ds. Brown noemt verscheidene oorzaken van dodigheid. Het kan ontstaan door een sterke en geweldige verzoeeking zoals dit bij David en Petrus het

geval was. Het kan ontstaan door zorgeloosheid. Als we niet letten op de eerste verschijnselen van dodigheid dan gaat het van kwaad tot erger. We voeren onze godsdienstige plichten niet van harte uit. We worden koud en ongevoelig onder het lezen van de Schrift, het bidden en het zingen.

De gelovigen kunnen hun geweten geweld aandoen in kleine zaken. Het niet zo nauw nemen met kleine zaken die de Heere bevolen heeft, leidt er toe dat het geweten niet zo teer meer is. Na verloop van tijd valt het geweten in slaap en worden ergere zonden, grotere zonden zonder verontrusting toegestaan en gepraktiseerd. Zo kan de dodigheid komen tot een hoogte die het voorheen nooit bereikte. Dat is dan de straf die de Heere wegens de verregaande onvoorzichtigheid over zo'n persoon brengt.

Dodigheid treedt ook in als we onze traagheid in geestelijke zaken niet van

ons begeren af te schudden. Het is als met de luiaard die te lui is om in beweging te komen. Hij heeft de rust lief. Zo kunnen we begeren in onze vadsigheid en traagheid te blijven liggen.

Dodigheid valt als een grauwe nevel over allen die bepaalde zonde(n) aan de hand houden. Als er geen berouw is, wordt de verachtering in de genade steeds duidelijker. Denk in dit verband aan David die Bathseba tot vrouw begeerde. Hij zag er niet meer tegen op om Uriah, haar man, vóóraan in het leger te laten plaatsnemen. Hij wilde hem laten doden. Zo werd hij een moordenaar. De ene zonde koppelde zich aan de ander. De leugens bleven ook niet uit. Wat is een mens! Gods hand was dag en nacht zwaar op koning David. Zijn sap werd veranderd in zomerdroogten. Nadat Ds. Brown enkele opmerkingen over de oorzaken van dodigheid gemaakt heeft, gaat hij over tot het aanwijzen en aanprijzen van Christus die het Leven is.

Christus, hét leven voor de ziel

Hoewel David zo diepgezonken was, had de Heere hem niet verlaten. De wortel der genade blijft vast in de grond. Ds. Brown zegt het zó: "Er is steeds leven in het hart, hoewel de mens geen beweging maakt; gelijk iemand die in een doodslaap is of in zwijm, nochtans is het leven niet weg." De Heere Jezus wekt de ziel ter rechter tijd op. Hij maakt hem wakker. Dat kan Hij op talloze manieren doen. Bij David deed Hij het door de profeet Nathan die hem wakker schudde. En David werd niet boos. Hij werd door

de Heilige Geest geleid tot bekentenis en hartelijk berouw. Bij Petrus deed de Heere Jezus het weer anders. Petrus die zijn Meester verloochend had, was reeds van tevoren door Christus gewaarschuwd. Petrus die geen acht op Christus' waarschuwing geslagen had, verloochende Christus zelfs met een eed! In het evangelie van Lukas staat dat terstond als hij nog sprak, de haan kraaide. En de Heere Zich kerende zag Petrus aan; en Petrus werd indachtig het woord des Heeren, hoe Hij hem gezegd had: Eer de haan zal gekraaid hebben, zult gij Mij driemaal verloochenen. Hoe teder behandelde Jezus Zijn onbesuisde, impulsieve discipel. Hij ving hem op met Zijn blik! De Heere Jezus wekt Petrus op uit zijn dodige gesteldheid. Er staat in Lukas 22 vers 62 immers: "Petrus naar buiten gaande, weende bitterlijk. Petrus ziet opeens zonneklaar wat hij gedaan heeft. Hij beseft hoe gevaarlijk en ondoordacht hij gehandeld heeft. De tranen van berouw blijven niet uit. Hij is werkelijk bedroefd!

De dichter van Psalm 38 kende dit ook. Hoor maar!

Want mijn hoofd is als bedolven

In de golven.

Van mijn ongerechtigheên;

Zulk een last van zond' en plagen,

Niet te dragen,

Drukt mijn schouders naar beneên.

En:

Haast u tot mijn hulp, en red,

Red mij, Schutsheer, God der goden,

Troost in noden,

Grote Hoorder van 't gebed.

Ds. G.J. Capellen

opereerde Sanballat met zijn manschappen, vanuit het oosten Tobia, vanuit het zuiden Gesem en vanuit het westen kwamen de mannen van Asdod. Oude vijandschap laaide als het vuur weer op. Het doel was door een gewapende overval Nehemia's werk te vernietigen en verbijstering te stichten, dat is verwarring te brengen in de aaneengesloten gelederen van de Joden. Zo zijn de onderdanen van de boze steeds bezig. Aanvallen en proberen uit elkaar te slaan is hun doel. Waar een wig gedreven kan worden, zal men het niet nalaten. Men weet verwarring kan verwijdering brengen en dan ontstaat er machteloosheid; het uit elkaar gaan in plaats van het zoeken van elkaar.

Kan dit niet gezien worden als een symptoom van onze tijd?

Maar laten we letten op wat we lezen. De situatie van de bouwers van de muur werd bijzonder ernstig. Wat ging men doen? Er staat: Maar wij baden tot onze God. We weten van Nehemia's persoonlijk bidden. Hier hebben we het gemeenschappelijk bidden, samen gaan ze in gebed. Welk een levensvoorbeeld, welk een zegen als dit praktijk is! Dan is er sprake van eenheid. Samen in nood en afhankelijkheid voor de Heere. De omstandigheden dreven hen tot het gebed.

Elke zondag of bij gelegenheden hebben wij de dienst der gebeden. Een gave van de Heere, een rijk geschenk. Tot Hem bidden is een privilege. Het noemen en het gebruikmaken van Zijn Namen. Het aanspreken van Hem, zoals de Heere Zich in Zijn Woord heeft geopenbaard. Het belijden, het vragen, het smeken, het aanhouden bij Hem, het verwachten van Hem en het uitstorten van het hart voor Hem. Alle noden en behoeften kenbaar maken aan Hem. Van dit alles spreekt het Woord van de Heere. En wat gemeenschappelijk mag, mag ook afzonderlijk. De Heere wil overal en onder alle omstandigheden luisteren naar het gebed van de enkeling.

In Nehemia 4 zien we een sterke vijand en een machteloos volk, maar de ogen werden gericht naar boven en de monden spraken tot God. Wat ze gebeden hebben is niet bekend. Wie zonder bidden niet kan leven, kan het weten. Men zal gebeden hebben om Zijn genade. Genade is een veelbevattend woord, het gaat over alle noodduft. De genadekracht wordt gekend in alle omstandigheden. Dit werd geloofd en het bidden gaf rust. De wetenschap dat de Heere van alles afwist, versterkte.

Bidden en werken! (13)

"Maar wij baden tot onzen God, en zetten wacht tegen hen, dag en nacht, hunnenthalve"

Nehemia 4:9

Met ijver en lust heeft men zich gezet tot het werk. Maar het verzet bleef niet uit. Onbegrijpelijk zouden we zeggen. Men is immers in de weg van de Heere en men werkt in opdracht van Hem. We dienen steeds te bedenken dat het werk van de Heere op vijands grondgebied wordt gedaan. De satan is de overste van de wereld; hij is de grote tegenstander. Hij haat het werk van de Heere en hij weet dat daardoor zijn ondergang komt. De satan zal het onderspit delven, vandaar dat hij blijft tegenwerken waar het ook kan. Nooit

zal hij dit nalaten en aan werkers ontbreekt het hem niet. De Heere heeft er in dienst, maar de satan ook.

We hebben van felle tegenstanders gehoord. Sanballat, Tobia en Gesem. De wapens van spot en smaad hebben ze gebruikt. Bij die hantering is het niet gebleven. Ze grepen naar het derde wapen. Het was hun een doorn in het oog dat de bouw van de muur van Jeruzalem werd voortgezet. Het derde wapen was macht. Het kwam tot een samenbundeling. Bij de bekenden voegden zich Arabieren, Ammonieten en zelfs inwoners van Asdod, gelegen in het filistijnse land. Men ging als het ware een ring rond Jeruzalem leggen. Van alle kanten was de stad omringd door vijanden. Vanuit het noorden

Alles werd ook in de hand van de Heere gelegd. En daardoor groeide de overtuiging: Hij zal het maken. Dit laatste heeft aangespoord tot handelen. De nodige maatregelen werden genomen om iedere overval onmogelijk te maken. Op de dag en in de nacht was er een wacht. Want bewaking was dringend noodzakelijk ter bescherming voor zichzelf, maar heel bijzonder voor het werk des Heeren. De verrijzing van de muur was des Heeren opdracht. In hun houding bleek hun gezindheid, er was liefde tot de opbouw van het werk des Heeren. Wordt zo door ons ook de wacht betrokken bij alles wat des Heeren is? Opvoeding in huis, onderwijs op de catechisatie, prediking in de kerk. Overall is de vijand bezig om dit werk te verwoesten. De opvoeding overeenkomstig het Woord van de Heere moet weg. De catechese gegrond in Gods

Woord moet een einde nemen. De prediking naar het Woord moet gewijzigd. De geest van aanpassing en verandering dringt op en wil beïnvloedend en heersend werken. Wanneer dit onderkend wordt en men zich daartegen weerbaar opstelt, blijft tegenkanten niet uit. Maar de Heere zal Zijn zegen geven.

Gebedsverhoring blijft niet uit en Hij geeft kracht om te werken. Bidden en werken worden naar 's Heeren Woord nooit tevergeefs gedaan. Een schriftverklaarder schrijft: Wat Nehemia en zijn manschappen deden werd in latere eeuw door onze worstelende voorvaders gedaan tegen de Spanjaarden: bidden en het kruit drooghouden.

Welk een houding! Ook voor ons ten voorbeeld. Heere! geef mij, geef ons die gezindheid.

Ds. M.C. Tanis

gratie plaats tussen theologie en psychologie. Zonder enige theologische doorlichting of kritiek, gebruikt men rustig seculiere psychologische methoden om gemeenteleden te behandelen. In de praktijk vindt dan een duidelijke afbuiging plaats van de klassieke Gereformeerde leer. Calvijn heeft al aangewezen, dat de ware wijsheid bestaat uit de kennis van God en van onszelf: "Daarentegen staat het vast, dat de mens nooit tot een zuivere kennis van zichzelf geraakt, tenzij hij eerst Gods aangezicht aanschouwd heeft, en van diens aanblik afdaalt tot het beschouwen van zichzelf." (Inst.I,1,2). Dit is een principieel verschil ten opzichte van de benaderingswijze van Willow Creek. Bij laatstgenoemde wordt men opgewekt om in plaats van naar God te zien, in de spiegel van de moderne psychologie te zien, om zo zichzelf te leren begrijpen. De mens wordt niet op God geworpen maar op zichzelf en dat door het gebruik maken van de moderne psychologie. Het gevolg is, dat men de mens beschrijft in categorieën ontleend aan de psychologie. Men neemt dan impliciet de ethiek van de psychologie over. In plaats van Bijbelse termen te gebruiken zoals liefde, ootmoed, barmhartigheid en vergeving, spreekt men over beperkingen en losmakingsprocessen en onafhankelijkheid.

Dus in plaats van dat iemand aangemoedigd wordt om God te kennen en lief te hebben, wordt hij aangemoedigd om zichzelf te accepteren met zijn beperkingen en deze niet te overschrijden. Een gevoel van eigenwaarde moet ontwikkeld worden. De mens is belangrijk, de mens met zijn gevoel, emoties en behoeften. Zo wordt de mens op zichzelf gericht in plaats van op God. Het gevolg is dan dat in plaats van dat men een Christenmens wordt, men in feite een psychologische mens wordt. Men hangt de psychologie aan in plaats van de gezonde leer van Gods Woord. Men hangt de psychologische ethiek aan in plaats van de ethiek van Gods Woord.

Dit heeft dramatische gevolgen. Hybels heeft in openbare bijeenkomsten uitgelegd dat honderden huwelijken binnen Willow Creek stuk zijn gelopen. Het psychologische begrip: losmaking of vervreemding ("detachment") wordt gebruikt om deze scheidingen te rechtvaardigen. In feite is Willow Creek's gedragscode ten aan-

Willow Creek - 4

Er is nog meer van Willow Creek te zeggen. Dat betreft de wijze waarop Willow Creek de mens benadert. Willow Creek wil zo zeer relevant zijn voor de toehoorders, dat men de mens volledig vanuit zijn beleavingswereld benadert. Willow Creek sluit zo zeer aan bij de heersende cultuurpatronen en bij de gangbare levensgewoonten, dat een kritische en Schriftuurlijke doorlichting daarvan in feite onmogelijk wordt. Willow Creek begint met de beleavingswereld van de moderne mens en laat hem daar vervolgens staan. De Bijbelse notie van het vreemdelingschap en het "gij geheel anders" komt niet tot zijn recht.

Deze houding wordt nog versterkt doordat Willow Creek de mens aanspreekt met behulp van categorieën ontleend aan de moderne Amerikaanse psychologie. Het psychologische wereld- en mensbeeld wordt geïncorporeerd in hun manier van benaderen van de moderne mens.

Dit hangt samen met een tendens binnen moderne Amerikaanse evangelische kerken. Prediking wordt gevuld met elementen ontleend aan de psychologie. Pastoraat wordt bedreven op dezelfde wijze als waarop een psycholoog zijn patiënt behandelt. Er worden wegen aangewezen om in zoveel stappen bepaalde probleemsituaties te boven te komen. De psychologie leert dat men zichzelf kan en moet helpen in bepaalde problemen. Er zijn handleidingen die iemand bewust moeten

maken van een probleem om dan ook in verschillende stappen aan te wijzen hoe men die problemen kan overwinnen. Diezelfde benadering wordt ook toegepast bij Willow Creek. De boeken die gelezen worden binnen de aanhangers van Willow Creek Community Church zijn geen theologische verhandelingen, maar boeken van psychologische aard. Het zijn "doe-het-zelf" boeken, afkomstig van seculiere psychologen die gretig aftrek vinden binnen Willow Creek. Dit zijn dan boeken, over bijvoorbeeld: hoe kan men zijn huwelijk verbeteren, of hoe kan men beter met mensen omgaan, of hoe kan men conflictsituaties oplossen, enz. Hybels moedigt zijn gehoor aan zulke boeken te lezen en na te volgen. Willow Creek hecht grote waarde aan psychologische behandelingen. Met behulp daarvan kunnen "complexen" en moeiten overwonnen worden. "Counselling" vindt op grote schaal plaats binnen Willow Creek, maar dan volgens de principes van atheïstische psychologie. Er wordt zulk een grote waarde gehecht hieraan dat per jaar 400 dollar per staflid uitgetrokken wordt om hen deze psychologische "counselling" te laten ondergaan.

Inzicht in het gebruik van seculiere therapeutische methoden is onontbeerlijk om een goed begrip te hebben van wat Willow Creek precies voorstaat. Er vindt bij Willow Creek geen inte-

zien van echtscheiding, dat iemand van zijn huwelijkspartner mag scheiden indien deze niet meer gewillig is om een reële huwelijkspartner te zijn. ("their spouse is unwilling to be a viable marriage partner"). Hier is een duidelijk voorbeeld hoe psychologische begrippen de Bijbelse leer verdringen.

Een ander schokkend gegeven is het volgende: Statistieken hebben uitgegeven, dat terwijl 91% van de bezoekers van Willow Creek stellen dat hun hoogste verlangen is een diepe persoonlijke relatie tot God te hebben, velen toegeven buitenechtelijke seksuele verhoudingen te hebben (25% van de ongehuwden, 38% van de alleenstaande ouders, 41% van gescheiden echtparen). Daarbij moet men bedenken dat het hier niet gaat om buitenkerkelijke mensen, maar om hen die regelmatig onder de prediking van Willow Creek zitten. Ongeveer 80-90% van de bezoekers van Willow Creek zijn mensen die van zichzelf vinden dat ze een persoonlijke "beslissing voor Christus" gemaakt hebben (G.A. Pritchard, Willow Creek Seeker Services, blz 238).

Pritchard trekt terecht een vergelijking tussen Willow Creek en de gemeente van Pergamus, Openb 2:13-16, die het Christelijk geloof wilde combineren met heidense praktijken, ontleend aan de toenmalige cultuur. Wat vindt er in feite plaats? Terwijl Hybels bezig is om buitenkerkelijken te evangeliseren is hij tegelijkertijd bezig om kerkmensen dichter bij de wereld te brengen. Dus terwijl 10% van zijn gehoor wat meer begrip ontvangt van het Christendom, wordt 90% van zijn gehoor meer verwereldlijkt.

De Bijbelse boodschap wordt in Willow Creek verwaterd door een vermenging van de Bijbelse prediking met begrippen ontleend aan de hedendaagse cultuur en psychologie.

Er zijn tijden geweest waarin Hybels zelf ook deze verwatering doorzag en dat er een tijdelijke opleving kwam van een meer Bijbels gerichte prediking, waarin de heiligheid van God en zonde benadrukt werden, maar steeds weer is er een terugval in het denken in psychologische begrippen en termen. Dat kan ook niet anders want Willow Creek neemt zijn uitgangspunt in de moderne psychologie en niet in Gods Woord. Een onontkoombaar gevolg van dit uitgangspunt moet zijn, dat zolang men zich in psychologische categorieën uitdrukt, het er uiteinde-

lijk niet toe doet welk geloof men heeft. Welk geloof is niet relevant, maar de psychologie is relevant. Daarmee is Willow Creek bezig zichzelf irrelevant te maken (Pritchard, blz.239).

Er is nog meer van Willow Creek te zeggen. Willow Creek maakt stevig gebruik van marketing methoden. Marketing is de wetenschap die de verkopen van een produkt stimuleert. Men speelt in op behoeften van de consument. Men creëert zelfs behoeften bij de consument om vervolgens daarop in te spelen. Dit gebeurt rondom ons elke dag in ons dagelijkse leven. In Amerika is men nu bezig deze zelfde methoden toe te passen in de Evangelie bediening. Men beschouwt dan de Heere Jezus als iemand die Zijn discipelen uitlegde hoe zij het evangelie aan de man moesten brengen. "Hij begreep de waarde van Zijn "produkt"; Hij ontwikkelde een ongeëvenaard "distributie systeem"; Hij ontwikkelde een methode van "produkt promotie" die elk werelddeel is binnen gedrongen en Hij bood Zijn "produkt" aan voor een prijs die voor iedereen betaalbaar was." (Barna) Moderne evangelische kerken trachten het Evangelie te "verkopen". Het is echter gevaarlijk om marketing technieken toe te passen op de wijze waarop het Evangelie uitgedragen wordt. De wijze van uitdragen beïnvloedt en verandert de inhoud van het Evangelie. De manier waarop men het Evangelie uitdraagt is niet neutraal. Het heeft ingrijpende gevolgen voor de inhoud van die boodschap.

Men richt zich op behoeften van de mens. Hier ligt ook een verband met het denken in psychologische categorieën. Met behulp van de psychologie worden behoeften bij de mens gesignaleerd. Men probeert vervolgens aan die behoeften te voldoen door het Evangelie op een aansprekende wijze over te dragen. Gevolg hiervan is dat de prediking ernstig tekort schiet. Om tegemoet te komen aan de wensen van mensen, moet men de bijbelse boodschap verdraaien. Men zal het Bijbelse Godsbeeld moeten aanpassen, de centrale waarheid van Gods Woord moeten verhullen, de mens psychologisch benaderen om uiteindelijk de mens te behagen en niet God.

Het doel van het Christelijke leven is dienstbaarheid in liefde en niet zelfvervulling. Een prediking die het

Evangelie voorstelt als een middel om iemands behoeften te bevredigen doet tekort aan de val in Adam en gaat voorbij aan de verwoestende gevolgen van de zonde.

In zijn Willow Creek toespraken speelt Hybels in op de verlangens van zijn gehoor: Het Evangelie vervult menselijke behoeften. Het Evangelie is nuttig en goed voor u. Zo wil Hybels het Evangelie als het ware "verkopen". U kunt gelukkig zijn, als u maar Jezus aanneemt. Het Christendom wordt gepresenteerd als de manier bij uitstek om ware levensvervulling en geluk te vinden. Zo is het Christendom goed bruikbaar tegen pijn, benauwdheid, identiteitsvragen, eigen waarde, eenzaamheid, huwelijk, sexualiteitsbeleving, en voor uw dagelijks werk. Op al deze terreinen zal het Evangelie wonderen doen voor u, zo betoogt Hybels. Hij speelt dus in op behoeften van de mens. Maar zo wordt de boodschap van het Evangelie duidelijk beïnvloed. Iemand beschreef het aldus: De psychologische mens is geboren om behaagd te worden; de religieuze mens is geboren om wedergeboren te worden (Rieff).

Marketing wil menselijke behoeften bevredigen en de psychologie wil de mens helpen om tot zelfontplooiing te komen. Willow Creek combineert bewust deze beide elementen in de verkondiging. Dit moet gezien worden in het kader van een lange Amerikaanse traditie om het evangelie af te schilderen als het middel tot geluk en succes. Echter is dit wat de Bijbel ons leert? De Heilige Geest schenkt een vrede die alle verstand te boven gaat. De kracht van de liefde van Christus geeft kracht om in een moeilijke weg door te gaan. De Christelijke hoop geeft uitzicht tot zelfs over de dood heen. De vreze des Heeren geeft leiding aan huwelijk en gezinsleven. Maar dat is iets anders dan het vervullen van mijn vermeende behoeften. Het Evangelie is niet naar de mens, maar wel voor de mens. Het Evangelie is op God gericht, maar niet mensgericht.

Er zijn zeker perioden in het geloofsleven, waarin diepe vreugde in God ervaren wordt, maar er is meer. Er zijn ook aanvechtingen en hevige bestrijdingen. Er is een sterven aan onszelf. De oude mens met al zijn begeerten en behoeften moet gekruisigd worden. Er is een strijd op leven en dood met het

inwonend verderf. Dan vervult het Evangelie mijn vermeende behoeften niet. Het kost strijd, en soms bloed. We hoeven maar te denken aan de moeiten van Job, Abraham, Jakob, Mozes, Jeremia enz. Paulus vergelijkt een christen met een loper in de renbaan die zichzelf tot het uiterste inspant, of met een soldaat die een gevecht voert op leven en dood. Paulus schrijft aan Timotheus dat allen, die godzaliglijk willen leven in Christus Jezus, die zullen vervolgd worden. (2 Timotheus 3:12) Lees Hebreëen 11 over hoe de kinderen Gods vervolgd werden. Lees

de kerkgeschiedenis maar na. Wie Christus volgt komt juist in de strijd terecht. Het is wel een zalige strijd, maar toch een strijd. De Gemeente van Smyrna wordt gewaarschuwd: "Vrees geen der dingen, die gij lijden zult. Ziet, de duivel zal [enigen] van ulieden in de gevangenis werpen, opdat gij verzocht wordt; en gij zult een verdrukking hebben van tien dagen. Zijt getrouw tot den dood, en Ik zal u geven de kroon des levens." (Openbaring 2:10).

Drs. G.R. Procee.

Voor de Jeugd

Wedergeboorte (3)

Als je wederomgeboren wordt, dan wordt je verstand verlicht en je wil vernieuwd. Er gebeurt echter nog meer, je neigingen gaan veranderen. Wat dat is, zal ik je proberen uit te leggen.

Een neiging tot....?

Als we het woord neiging opzoeken in de 'Dikke van Dalen', dan lezen we grofweg twee betekenissen:

1. Aandrift;
2. Voorkeur, overhellen tot een gevoel, een denkwijze. Neigingen hebben te maken met je innerlijk, met je begeerten. Het hangt ook nauw samen met je karakter. Er zijn mensen die de neiging hebben om gauw kwaad te worden of jaloers te zijn of toegeliefd te zijn. Je neigingen hebben ook invloed op je keuzes, bijvoorbeeld de kleur van je kleding, je keuze van je vrienden. Kortom; je neigingen zijn vaak richtingbepalend.

Nu zijn onze neigingen door de zonde ontspoord en van God afgericht. Deze neigingen bevinden zich, volgens de Bijbel, in je gemoed. Je gemoed is de kelder van je bestaan. Uit deze diepe kelder komen dingen naar boven, die jou kunnen bevredigen, maar uiteindelijk op een teleurstelling uitlopen. Het is in die kelder van jouw bestaan namelijk een ongeregelde chaos. Soms lopen de verlangens door elkaar heen, soms gaan ze tegen elkaar in. Bijvoorbeeld, als je de neiging hebt om gierig te zijn (wij noemen dat verzachtend zuinigheid) en je wilt toch uit stoerheid eens flink trakteren, om zo populair te zijn, dan botsen twee neigingen met elkaar en het eindresultaat is: teleurstelling. Als je klein beetje zelfkennis hebt, dan weet je voor

jezelf wel een voorbeeld te bedenken, dat voor jou van toepassing is. Heb je last van de boze neigingen van je hart?

De neigingen veranderen

Door de genade, die in de wedergeboorte meekomt, wordt het gemoed vernieuwd. Lees de volgende twee teksten aandachtig en let op het woordje gemoed: 'Zo dan ik dien wel met het gemoed de wet Gods, maar met het vlees de wet der zonde.' (Rom.7:26); 'Te weten dat gij zoudt afleggen, aangaande de vorige wandel, den ouden mens, die verdorven wordt door de begeerlijkheden der verleiding, en dat gij zoudt vernieuwd worden in de geest uws gemoeds.' (Efeze 4:22,23) Thomas Boston wijst ons erop dat er twee dingen gebeuren

in het gemoed, de plaats waar je neigingen zich bevinden. Allereerst een negatieve werking, Gods genade gaat jouw boze neigingen een halt toeroepen. Hij gaat ze door Zijn Geest in de teugels doen, zodat ze getemd worden. Ze worden gekortwiekt, binnen de perken gehouden, ze mogen niet meer buiten hun oevers treden. Gods Geest schakelt jouw geest daarbij in. Hij leert je te strijden tegen je boze neigingen. Het tweede is een positieve werking in het gemoed. Door de innerlijke vernieuwing wordt er orde op zaken gesteld. Je krijgt andere verlangens en neigingen, werkzaamheden met Gods liefdeisen. Je gaat verstaan wat de dichter zingt: 'Neig mijn hart en voeg het saam, tot de vrees van Uwe Naam.' Je kunt het vergelijken bij een restauratie van een gebouw. Het oude wordt vervangen door het nieuwe. Oude zondige begeerten worden blootgelegd, gevangen genomen, bestreden en gedood. Daarvoor in de plaats komt de nieuwe mens, met nieuwe verlangens en neigingen, die op God gericht zijn. Ik hoop dit verder uit te werken bij de behandeling van de bekering.

Tot zover iets over de wedergeboorte. Ik ben mij ervan bewust dat er nog veel meer van te zeggen is, maar dat is mijn bedoeling niet. Ik schrijf voor jullie korte stukjes in de hoop dat het gelezen wordt. Denk er over na en leg het voor de HEERE neer en vraag of je eerlijk mag worden voor Zijn Aangezicht. Vraag om wedergeboorte! Ontvang de hartelijke groeten van jullie vriend,

Ds. K. Visser

Hoe werd er gepreekt in de oude Christelijke Gereformeerde Kerk (1869-1892)? (1)

De redactie van ons blad heeft mij gevraagd enkele artikelen te schrijven over de prediking in de oude Christelijke Gereformeerde Kerk. Deze vraag heeft natuurlijk een achtergrond. Ongeveer anderhalf jaar geleden studeerde ik af aan de Universiteit van Apeldoorn. De doctoraalscriptie die ik toen inleverde, ging over ditzelfde onderwerp. De officiële titel van het werkstuk luidde: "... eene taak, welke dus waarlijk niet gering mag heeten". Een onderzoek naar het eigene van de prediking binnen de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland gedurende de periode 1869 tot 1892. Ten behoeve van dit onderzoek heb ik

toen enkele tientallen preken uit die tijd bestudeerd. En - zoals dat bij een soortgelijk onderzoek behoort - heb ik toen geprobeerd enkele conclusies te trekken uit wat ik in die preken tegenkwam.

Kennelijk ziet de redactie van Bewaar het Pand er iets in dat ik er wat over vertel in ons blad. Eerlijk gezegd moet ik u zeggen dat ik eerst nog geprobeerd heb om er aan te ontkomen. Ik had namelijk de gedachte dat onze lezers daar wel niet zo in geïnteresseerd zouden zijn. Maar volgens ds. Van Heteren is dat wel het geval. Dus heb ik tenslotte maar toegestemd. Maar nu ik begonnen ben, heb ik er

wel een paar artikelen voor nodig om het een beetje uiteen te zetten. Achter in mijn hoofd zit eigenlijk nog de idee dat u er toch niet zo benieuwd naar bent. Mocht mijn geschrijf u gaan vervelen, laat het me maar weten. Dan kan ik er alsnog mee stoppen.

Ik kan er niet aan ontkomen om eerst een klein beetje kerkgeschiedenis te geven. Want waarom nu die jaartallen 1869 en 1892? Dan moet ik beginnen in 1834. In Ulrum, een onbeduidend dorp in het Groningerland, kwam op dinsdagavond 14 oktober van dat jaar de gemeente samen om onder aanroeping van de naam des Heeren een gewichtig besluit te nemen. Het notulenboek geeft het volgende weer: "Wij hebben na biddend en knielend opzien tot den Heere ons afgescheiden van de valsche kerk en in de mogendheid des Heeren het ampt aller geloovigen aangenomen, hetwelk de Heere, de Almachtige, de eenige en Drie-eenige God bevestigt!" Op diezelfde avond werd de Acte van Afscheiding of Wederkeering ondertekend. Met wel 137 namen. Ds. Hendrik de Cock met zijn gemeente stonden nu buiten het Hervormde kerkgenootschap. Om des gewetens wil. Nog diezelfde maand voegde H. Scholte te Genderen en Doeveren zich bij De Cock. Na enige tijd ook A. Brummelkamp te Hattem, S. van Velzen te Drogeham en G.F. Gezelle Meerburg te Almkerk. Na enige tijd was de Afscheiding een beweging in heel het land geworden. Velen konden de vrijzinnige prediking in de Hervormde Kerk niet meer verdragen. En ze zochten een prediking die naar Schrift en belijdenis was. Een Schriftuurlijk-bevindelijke prediking die brood voor het hart gaf. Waaraan men z'n eigen ziel en die van z'n kinderen van harte kon toevertrouwen. De afscheidingsbeweging sloeg aan. Minder dan twee jaar later naderde het aantal afgescheiden gemeenten de honderd en het aantal daarbij betrokken zielen bedroeg al wel 20.000.

Helaas kwamen er al snel interne moeilijkheden. De conflicten die er tussen de broeders ontstonden, worden wel 'de crisis der jeugd' genoemd. Al op de eerste synode was er verschil van gevoelen tussen De Cock en Scholte. Vooral de visie op verbond en prediking bracht scheiding. En daarnaast werd het verzoek om erkenning bij de overheid niet door iedereen gewaardeerd. Het gevolg: in 1838 vertrokken enkele Overijsselse gemeen-

ten. Later gevolgd door anderen. Deze groep noemde zich de Gereformeerde Kerk onder het Kruis. Dertig jaar later telden deze gemeenten meer dan 10.000 zielen en 19 predikanten. Twee afgescheiden kerkverbanden naast elkaar dus. De één erkend door de overheid; de ander wilde liever 'onder het kruis' blijven. De namen van de 'vaders der Afscheiding' noemde ik al: De Cock, Scholte, Brummelkamp, Van Velzen. In het kerkverband van de 'kruisgemeenten' dienden onder anderen de predikanten J. Juch ("de blinde Juch" die onder meer in Sliedrecht en Middelharnis heeft gestaan), D.J. van Brummen (later te Dordrecht), N.J. Engelberts en W.H. Gispen.

In 1869 is het wonder gebeurd. Toen vond er niet een scheiding, maar juist een samenvoeging van kerken plaats. De kerken die eind jaren dertig uit elkaar waren gegaan, vonden elkaar weer. De broeders die elkaar meer dan 30 jaar geleden hadden verlaten, waren weer bijeen. Als naam van het verenigde kerkverband werd gekozen: Christelijke Gereformeerde Kerk. In Middelburg, op de daar gehouden synode, gaf men elkaar de rechterhand der gemeenschap. En dat terwijl er toch wel verscheidenheid tussen de beide kerkverbanden was gegroeid. Ook in de prediking.

In de Afsgecheiden Kerk was er bij sommigen meer zicht gekomen op de waarde van het verbond. Het genadeverbond dat de Heere met Abraham en zijn zaad had opgericht. Dat was in de prediking te merken. Anderen daarentegen legden meer nadruk op het onderscheidende element en het voorbereidende werk van de Heilige Geest als Hij plaats gaat maken voor Gods genade in Christus. Dat laatste was ook meer eigen aan de prediking in de Gereformeerde Kerk onder het kruis; daar was de prediking vooral sterk bevindelijk van inslag. En nu waren die kerken samen gekomen. Hoe zou dat gaan?

In het algemeen kan gezegd worden dat er vanaf 1869 een periode van zegen en bloei intrad. Er was eensgezindheid en onderlinge samenbinding. En wat de vrucht op de prediking betreft - daarvan zijn diverse getuigenissen. De Heere wrocht mede. Er gebeurden wonderen onder de bediening van Zijn Woord. Met name de jaren tachtig worden als een bloeiperiode beschouwd.

De preken die uit deze periode zijn overgebleven - en dat zijn er nog heel wat! - laten iets merken van enerzijds de ernst en het gewicht van de zonde. Helder en eerlijk wordt de mens in zijn natuurlijk en vleeselijk bestaan ontmaskerd. De mens als verloren zondaar, onwetend en onwillig tot het goede, die alleen door een wonder van Gods ontferming genade vindt bij de Heere. Maar anderzijds klinkt ook in bewogenheid de roeping om zich met God te laten verzoenen, wetende de schrik des Heeren. De eeuwigheidsernst is dikwijls tastbaar in deze preken aanwezig. De weg der zaligheid wordt gewezen, als gelegen in Christus Jezus alleen. Zijn bloed, Zijn bloed alleen reinigt van alle zonde! En hoe komt een zondaar nu tot de kennis van de Heere Jezus Christus? Ook daarvan blijken deze predikers te weten. Op eerlijke wijze gaan ze met hun hoorders om.

Ik zal nu niet verder op de inhoud van deze preken ingaan. Dat komt Deo volente in de volgende artikelen. Daar zitten ook nog wel enkele verrassingen in. Tenminste - zo heb ik het ervaren. Onverwachte aspecten. Tot slot nog de vraag waarom ik de onderzochte periode heb afgesloten met het jaar 1892. De kenners van de kerkhistorie onder onze lezers hebben daar het antwoord al wel op. In dat jaar is het immers allemaal veranderd.

In 1886 - zes jaar daarvóór dus - was er een nieuwe uittocht uit de Hervormde Kerk ontstaan. De Doleantie, onder leiding van dr. Abraham Kuyper. Tienduizenden volgden deze 'Abraham de Geweldige', groot organisator als hij was. En Kuyper wilde ook graag het verband van de Christelijke Gereformeerde Kerk bij zijn eigen, nieuw-opgezette kerkverband gevoegd zien. Het is hem gelukt. In 1892, op een synode in Amsterdam, werd het allemaal beklonken. Bij velen was vreugde. Bij enkelen groot verdriet. Zij vreesden dat wat de Heere gegeven had en gewerkt had in de afgescheiden gemeenten tenslotte teloor zou gaan. Naar achteraf is gebleken: een vrees niet zonder grond. De Christelijke Gereformeerde Kerk hield op te bestaan. Bijna tenminste! Een klein aantal predikanten en gemeenten weigerde echter mee te gaan met de Vereniging van 1892. Zij verkozen te blijven wat men tot dan toe was: Christelijk Gereformeerd!

JMK

Overstromingen in Mozambique en Zuid Afrika

In Mozambique en Venda is de bevolking zeer ernstig getroffen door overstromingen. Er zijn honderden doden en talloze mensen zijn hun onderdak en bezittingen kwijt. Er is een groot tekort aan voedsel, kleding en huisvesting. Naast de eerste noodhulp is er ook dringend steun nodig voor de wederopbouw. Deputaten Hulpverlening steunen de noodhulp via aanvragen van onze vertrouwde relatie AEM (Protestantse Kerken in Mozambique). Deze kerken hebben projecten voor hulp en wederopbouw. Sinds enige jaren zijn er in Mozambique goede contacten met deputaten

Hulpverlening en deputaten Zending. Met de kerken in Venda in Zuid Afrika is uit contacten gebleken dat daar ook grote nood is. Er is voedsel nodig. De wederopbouw zal veel tijd en geld kosten. Deputaten Hulpverlening vragen gemeentelieden en kerken om de bevolking in Mozambique en Zuid Afrika in de voorbode te gedenken. Uw giften zijn van harte welkom op giro 53.53.00 of bank 31.51.30.648 ten name van Kerkelijk Bureau Chr. Geref. Kerken te Veenendaal met vermelding van Overstromingen Zuidelijk Afrika. Voor de belangstellenden is een informatiepakket beschikbaar, waarvan een deel in het Portugees. *Deputaten Hulpverlening*
Postbus 453, 3900 AL Veenendaal
tel. 0318-522827, fax, 0318-518932
e-mail: diac.bur@cgk.nl
www.cgk.nl

Bemiddeling Kraam- en Gezinszorg Meijer (B.K.G.M.)

Reeds velen maakten gebruik van de bemiddeling voor Kraam- en/of Gezinszorg.

Heeft u Kraam- of Gezinszorg nodig en u bezit geen TV, bel dan gerust.

Bemiddeling Kraam- en Gezinszorg Meijer

Telefoon 0294-231145, mevr. J. Meijer.

R u i m g e l e g e n

6 en 8 pers. bungalows

(3 sl.k., wasmachine)
en

4/6 pers. stacaravans

(2 sl.k., douche).

Bel voor de folder:

BUNGALOWPARK
De Verrassing

Oosterend TEXEL
0222 - 318391

GBS

Bijbels in
Statenvertaling

Bijbeluitgaven voor slechtzienden

De complete Bijbel in zes delen,
in zeer grote letter.

GLBOT Oude Testament in 4 delen f 155,-
GLBNT Nieuwe Testament in 2 delen f 60,-

**3 De stem des roependen
woestijn: Bereidt den weg
Heeren, maakt Zijn paden**

(letterbeeld op ware grootte)

De Bijbel in grote letter is ook verkrijgbaar
in de boekhandel.

Ook is een gesproken uitgave van de Bijbel
beschikbaar. Deze is uitsluitend via de
GBS te verkrijgen.

Gereformeerde Bijbelstichting

Postbus 168, 4140 AD Leerdam, tel.: (0345) 61 01 55

Plaats uw
familieberichten
in Bewaar het
Pand

**De RST
voor
kraamzorg
in uw
gezin?**

**Vraag de
folder aan en
schrijf u in**

RST
Reformatische
Stichting Thuiszorg
Raadhuisplein 45 - Postbus 154 - 3770 AD Barneveld
Telefoon (0342) 42 23 24

**Vluchtelingen
reizen altijd last minute**

Giro 550

Info: 055 3663339

ZOA
VLUCHTELINGEN ZORG